

ISSN 2786-6912 (Online)

ISSN 2786-6904 (Print)

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Комунальний заклад вищої освіти «Академія культури і мистецтв»
Закарпатської обласної ради**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education
Municipal establishment of higher education
«Academy of culture and arts» by Transcarpathian regional council**

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

СЕРІЯ:

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

ВИПУСК 2 (2022)

ACADEMIC NOTES

SERIES:

PEDAGOGICAL SCIENCES

EDITION 2 (2022)

Ужгород-2022

Uzhgorod-2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II,
Комунальний заклад вищої освіти «Академія культури і мистецтв»
Закарпатської обласної ради

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Transcarpathian Hungarian Institute. Ferenc Rakoczi II,
Municipal Institution of Higher Education «Academy of Culture
and Arts» of the Zakarpattia Regional Council

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ACADEMIC NOTES

**Серія:
Педагогічні науки**

**Series:
Pedagogical Sciences**

**Випуск 2 (2022)
Edition 2 (2022)**

**Ужгород – 2022
Uzhhorod – 2022**

*Друкується за рішенням вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
(протокол № 1 від 5.09.2022 року)*

*Друкується за рішенням вченої ради Комунального закладу вищої освіти
«Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради
(протокол № 1 від 3.10.2022 року)*

Н 34 **Наукові записки.** Серія: Педагогічні науки. Випуск 2 / Ред. кол.:
В.Ф. Черкасов, О.А. Біда, Н.І. Шетеля та ін. Кропивницький :
Видавництво «Код». 2022. 132 с.

ISBN 978-617-653-081-7

Збірник призначений для використання науковцями, викладачами, аспірантами, студентами. У виданні Наукові записки. Серія: Педагогічні науки висвітлено результати досліджень із широкого кола проблем. Збірник орієнтований на розкриття сучасних тенденцій вивчення історії освіти, мистецтвознавства, педагогіки та психології. Основна мета видання – надати можливість, насамперед, молодим вченим опублікувати результати наукових досліджень у педагогічній галузі.

УДК 08(477.87):37

Рецензенти: Олексюк О.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Київ).
Зорочкіна Т.С., доктор педагогічних наук, професор (м. Черкаси).

Редколегія:

Науковий редактор:

Черкасов В.Ф. – доктор педагогічних наук, професор Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради

Заступник наукового редактора:

Біда О.А. – доктор педагогічних наук, професор Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

Відповідальний секретар:

Агій Я.Ю. – кандидат економічних наук, доцент Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради

Редакційна колегія:

Анточ Д.І. – кандидат психологічних наук, доцент, Тираспільський державний університет, Кишинів, Республіка Молдова

Гундаренко О.В. – кандидат філологічних наук, старший викладач Жилінського університету, Словаччина

Клім-Клімашевська А. – доктор педагогічних наук, професор Природничо-гуманітарного університету в Седльцах, Республіка Польща

Кучай Т.П. – доктор педагогічних наук, професор Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

Кучай О.В. – доктор педагогічних наук, доцент Національного університету біоресурсів і природокористування України

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор Харківського національного університету мистецтв ім. І.П. Котляревського

Смирнова Т.А. – доктор педагогічних наук, професор Харківського національного університету мистецтв ім. І.П. Котляревського

Марусинець М.М. – доктор педагогічних наук, професор, директор департаменту освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської обласної державної адміністрації

Мозгальова Н.Г. – доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Хусайнова Г.А. – кандидат педагогічних наук, професор Казахського національного університету мистецтв м. Нур-Султан

Чистякова Л.О. – доктор педагогічних наук, доцент Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Чичук А.П. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки і психології, Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

Шайгозова Ж.Н. – кандидат педагогічних наук, доцент Казахського національного педагогічного університету імені Абая

Шандрук С.І. – доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Шетеля Н.І. – кандидат психологічних наук, доцент Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради

Щолокова О.П. – доктор педагогічних наук, професор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Статті подано в авторській редакції

- © Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, 2022
- © Комунальний заклад вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, 2022
- © Видавництво «Код», 2022

*Published by the decision of the Academic Council of the Transcarpathian Hungarian Institute
named after Ferenc Rakoczi II (Minutes № 1 of 5.09.2022)*
*Published by the decision of the Academic Council of the Communal Institution of Higher Education
«Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council
(Minutes № 1 of 3.10.2022)*

A 34 **Academic notes.** Series: Pedagogical Sciences. Edition 2 / Ed. board:
V.F. Cherkasov, O.A. Bida, N.I. Shetelya, etc. Kropyvnytskyi : Publishing
house «Kod», 2022. 132 p.

ISBN 978-617-653-081-7

The collection is intended for use by scientists, teachers, graduate students, and students.
In the publication Scientific Notes. Series: Pedagogical sciences highlights the results of research
on a wide range of problems. The collection is aimed at revealing modern trends in the study
of the history of education, art history, pedagogy and psychology. The main purpose of the
publication is to provide an opportunity, first of all, to young scientists to publish the results of
scientific research in pedagogical fields.

UDK 08(477.87):37

Reviewers: Oleksyuk O.M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kyiv).
Zorochkina T.S., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Cherkasy).

Editorial Board:

Academic editor:

Cherkasov V.F. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Communal Institution of Higher Education «Academy
of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council

Заступник наукового редактора:

Bida O.A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Transcarpathian Hungarian Institute.
Ferenc Rakoczi II

Executive Secretary:

Agiy Ya.Yu. – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Communal Institution of Higher Education
«Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council

Editorial board:

Antoci D.I. – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Tiraspol State University,
Chisinau, Republic of Moldova

Gundarenko O.V. – Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer, University of Žilina, Slovakia

**Klim-
Klimashevskaya A.** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Natural-humanitarian University of Siedlce,
Republic of Poland

Kuchai T.P. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Transcarpathian Hungarian Institute.
Ferenc Rakoczi II

Kuchay O.V. – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine

Poluboyarina I.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv National University of Arts. I.P. Kotlyarevsky

Smirnova T.A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv National University of Arts. I.P. Kotlyarevsky

Marusinets M.M. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor Director of the Department of Education and Science,
Youth and Sports of the Transcarpathian Regional State Administration

Mozgalova N.G. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Vinnytsia State Pedagogical University named after
Mykhailo Kotsyubynsky

Khusainova G.A. – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor of the Kazakh National University of Arts in
Nur-Sultan

Chistyakova L.O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Central Ukrainian State Pedagogical
University named after Volodymyr Vynnychenko

Chichuk A.P. – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy
and Psychology, Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakoczi II

Shaigozova Zh.N. – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Kazakh National Pedagogical Abay
University

Shandruk S.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State
Pedagogical University

Shetelya N.I. – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Communal Institution of Higher
Education «Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council

Shcholokova O.P. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the National Pedagogical University M.P. Dragomanova

The article is submitted in the author's edition

© Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakoczi II, 2022
© Communal Institution of Higher Education «Academy of Culture and
Arts» of the Transcarpathian Regional Council, 2022
© Publishing house «Kod», 2022

ЗМІСТ

БЖУЗИ Гєсєгож, БІДА Олена Анатоліївна
 ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ 8-11

БОНДАР Тамара Іванівна, САДОВА Ірина Ігорівна
 РІВНІ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В
 УКРАЇНІ ТА США: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ. 11-17

БРИЛІН Борис Андрійович, БРИЛІНА Валентина Людвігівна
 ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
 СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 17-21

КОЦАН Василь Васильович
 НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ АСПЕКТ МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ
 ПРОСТОРІ (НА ПРИКЛАДІ УЖГОРОДСЬКОГО СКАНСЕНУ) 22-25

КУЗЬМІНСЬКИЙ Анатолій Іванович
 ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ В ЗАКЛАДАХ
 ВИЩОЇ ОСВІТИ 25-30

КУЧАЙ Олександр Володимирович
 МУЛЬТИМЕДІЙНА ОСВІТА У СТАНОВЛЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА 30-36

КУЧАЙ Тетяна Петрівна
 ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ. 36-40

МАРУСИНЕЦЬ Мар'яна Михайлівна
 ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗИ
 КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ. 40-44

МОЗГАЛЬОВА Наталія Георгіївна, МАРТИНЮК Анна Анатоліївна
 ЗНАЧЕННЯ ДОІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ПЕРІОДУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МУЗИКИ 45-48

ОРОС Ільдіко Імрїївна
 ФОРМАЛЬНА, НЕФОРМАЛЬНА ТА ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА У ПІДГОТОВЦІ
 ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ. 48-51

ПОЛУБОЯРИНА Ірина Іванівна
 УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ-МУЗИКАНТІВ НА ОСНОВІ
 ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА. 52-55

ЧЕРКАСОВ Володимир Федорович
 МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА УКРАЇНИ В РЕФЛЕКСІЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ
 НАУКОВЦІВ. 55-61

ЧИЧУК Антонїна Петрівна
 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ Й ВЕКТОРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ
 ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ І США 61-67

ШАНДРУК Світлана Іванівна, ЧАБАНОВИЧ Надія Богданівна ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА АНЕСТЕЗІОЛОГІВ-РЕАНІМАТОРІВ НА ДОЛІКАРСЬКОМУ ЕТАПІ У США.	67-71
АГІЙ Ярослав Юрійович ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.	71-74
ГАБОРЕЦЬ Ольга Андріївна ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМОВДОДОВOLEННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.	75-78
ЄРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У ПІДГОТОВЧІЙ ПРОГРАМІ ВІЙСЬКОВО-ПОЛЬОВИХ ЗБОРІВ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ ТА СТУДЕНТАМИ.	78-84
КОЗІЙ Ольга Борисівна ЧИТАННЯ І АНАЛІЗ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (на прикладі роману Д. Тартт «Щиголь»)	85-88
КУЛІКОВА Світлана Вікторівна ДИСТАНЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ В КЛАСІ ОСНОВНОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ (ФОРТЕПІАНО)	89-93
ЛОКАРЄВА Юлія Валеріанівна ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	93-96
ТЕЛЕП Оксана Анатоліївна ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ.	97-100
АРКУШИНА Юлія Віталіївна ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ (АНГЛІЙСЬКОЇ) МОВИ МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ ПРАВА	100-105
ЛІБАК Наталка Андріївна ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ОСОБЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.	106-110
ЩУПКО Світлана Олександрівна СКЛАДНЕ БАГАТОКОМПОНЕНТНЕ РЕЧЕННЯ ЯК РІЗНОВИД ЕЛЕМЕНТАРНОГО СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ.	110-115
АНОТАЦІЇ	116-130

CONTENT

BRZUZY Grzegorz, BIDA Olena Anatoliivna <i>FORMATION OF HUMANISTIC ORIENTATION IN FUTURE SPECIALISTS</i>	8-11
BONDAR Tamara Ivanivna, SADOVA Iryna Ihorivna <i>LEVELS OF SUPPORT FOR CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN UKRAINE AND THE USA: A COMPARATIVE ASPECT</i>	11-17
BRYLIN Borys Andriyovych, BRYLINA Valentyna Ludvigivna <i>DIDACTIC ASPECTS OF ACTIVATION OF MUSIC AND CREATIVE ACTIVITY OF STUDENTS OF ART SPECIALTIES</i>	17-21
KOTSAN Vasyl Vasylovych <i>EDUCATIONAL ASPECT OF THE MUSEUM EXHIBITION IN THE EDUCATIONAL SPACE (ON THE EXAMPLE OF THE UZHGOROD SCANSEN)</i>	22-25
KUZMINSKYI Anatoliy Ivanovych <i>USE OF ADVANCED PEDAGOGICAL EXPERIENCE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS</i>	25-30
KUCHAI Oleksandr Volodymyrovych <i>MULTIMEDIA EDUCATION IN THE FORMATION OF THE INFORMATION SOCIETY</i>	30-36
KUCHAY Tetyana Petrovna <i>PEDAGOGICAL VIEWS OF GRIGORY SKOVORODA</i>	36-40
MARUSYNETS Maryana Mykhailivna <i>FORMATION OF COMMUNICATIVE ABILITIES OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF CULTURE AND ARTS</i>	40-44
MOZGALYOVA Natalia Georgievna, MARTYNIUK Anna Anatoliivna <i>THE IMPORTANCE OF THE PRE-INSTRUMENTAL PERIOD IN THE PROCESS OF MUSIC LEARNING</i>	45-48
OROS Ildiko Imriivna <i>FORMAL, NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION IN TRAINING PERSONNEL FOR ADULT EDUCATION SYSTEM</i>	48-51
POLUBOIARYNA Iryna Ivanivna <i>IMPROVEMENT OF THE CONTENT OF EDUCATION OF STUDENTS-MUSICIANS ON THE BASIS OF THE SELECTIVE DISCIPLINE «INCLUSIVE EDUCATION</i>	52-55
CHERKASOV Volodimer Fedorovich <i>MUSIC AND PEDAGOGICAL EDUCATION OF UKRAINE IN THE REFLECTIONS OF DOMESTIC SCIENTISTS</i>	55-61
CHYCHUK Antonina Petrivna <i>CURRENT DEVELOPMENT TRENDS AND VECTORS OF MODERNIZATION OF PEDAGOGICAL EDUCATION IN GREAT BRITAIN AND USA</i>	61-67

SHANDRUK Svitlana Ivanivna, CHABANOVYCH Nadiya Bohdanivna PROFESSIONAL TRAINING OF ANESTHESIOLOGISTS-RESUSCITATORS AT THE PRE-MEDICAL STAGE IN THE USA.	67-71
AGIY Yaroslav Yuriyovych INTRODUCTION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE CULTURAL AND EDUCATIONAL PROCESS OF ARTISTIC INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION.	71-74
HABORETS Olha Andriivna FEATURES OF FORMATION OF SELF-PERFECTION OF FUTURE PHYSICIANS BY MEANS OF INFORMATION TECHNOLOGIES.	75-78
YEROMENKO Eduard Anatoliyovych COMBAT HORTING IN THE PREPARATORY PROGRAM OF MILITARY FIELD MEETINGS WITH SENIOR STUDENTS OF THE SCHOOL AND STUDENTS.	78-84
KOZII Olha Borysivna READING AND ANALYZING FICTION TEXTS IN THE PROCESS OF THE FOREIGN LANGUAGE STUDYING (based on Donna Tartt's novel «The Goldfinch»)	85-88
KULIKOVA Svitlana Viktorivna DISTANCE FORM OF LEARNING IN THE CLASS OF THE MAIN MUSICAL INSTRUMENT (PIANO).....	89-93
LOKAREVA Yuliya Valerianivna PROJECT ACTIVITY IN THE PROCESS OF STUDYING MUSIC AND THEOETIC DISCIPLINES.	93-96
TELEP Oksana Anatoliyivna FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIO-CULTURAL SPHERE.....	97-100
ARKUSHINA Juliya Vitaliivna APPLICATION OF MODULAR-RAYTING SYSTEM OF EVALUATION IN THE PROCESS OF FOREIGN (ENGLISH) LANGUAGE LEARNING BY FUTURE SPECIALISTS.	100-105
LIBAK Natalka Andreevna PEDAGOGICAL PRACTICE AS A SPECIAL COMPONENT OF THE TRAINING OF THE FUTURE TEACHER OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE.....	106-110
SHCPUPKO Svitlana Oleksandrivna COMPLEX MULTICOMPONENT SENTENCE AS A VARIETY OF ELEMENTARY COMPLEX SENTENCE.	110-115
ANNOTATIONS	116-130

Choreography of Vinnytsia State Pedagogical University M. Kotsyubynsky.

Circle of scientific interests: Instrumental and performing training of a music teacher.

MARTYNIUK Anna Anatoliivna – Lecturer of the Department of Musicology, Instrumental Training and

Choreography of Vinnytsia State Pedagogical University M. Kotsyubynsky.

Circle of scientific interests: Methods of music-theoretical disciplines.

Стаття надійшла до редакції 09.04.2022 р.

УДК 37.378

ОРОС Ільдико Імрїївна –

доктор філософії, доцент, президент Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7300-9362>
e-mail: ildiko@kmf.uz.ua

ФОРМАЛЬНА, НЕФОРМАЛЬНА ТА ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА У ПІДГОТОВЦІ ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У зв'язку з вимогою інформаційного суспільства, головною рисою якого є знання, що постійно оновлюються, та вимогою науково-технічного прогресу, в процесі якого необхідно постійно опановувати новими технологіями, які засновані на інноваційних знаннях, все більшого значення набуває неформальна та інформальна освіта, яка сприяє оновленню базових знань і навичок з комп'ютерної грамотності, технологічної культури, вивченню іноземних мов, доступу до освіти упродовж життя, адже в таких умовах людина має не лише набувати нових знань, а й оволодівати суміжними, а то й новими професіями [1; 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливе значення для опанування формальною, неформальною та інформальною освітою педагогічних досліджень мають праці з філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай та ін.), а також з теоретико-прикладних аспектів неперервної освіти дорослих (Л. Лук'янова, Н. Ничкало, С. Сисоева та ін.).

Мета статті – схарактеризувати роль формальної, неформальної та інформальної освіти у підготовці персоналу для системи освіти дорослих (ОД).

Виклад основного матеріалу дослідження. Новий формат «навчання протягом життя» повинен включати в себе всі періоди освіти – від дошкільної до післяпенсійної, що охоплює весь спектр різних видів навчання: формального (formal), неформального (non-formal), самостійного інформального (informal) [3]. Підвищення освітнього рівня впродовж усього життя – це підвищення професійного рівня (набуття знань із фаху) та загальноосвітнього (набуття знань з культури і політики) [4].

Людина реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти [4], що являють собою

компоненти структури неперервної освіти в європейських країнах [5].

Країни ЄС та ОЕСР, а також міжнародна організація ЮНЕСКО приділяють неформальній та інформальній освіті значну увагу. Зокрема, вони розглядають визнання результатів неформальної та інформальної освіти як важливу складову стратегії створення та ідентифікації людського капіталу, забезпечення потреб ринку праці в умовах демографічного спаду та швидких змін [6].

В умовах легкого доступу до інформації і швидкого її старіння традиційні форми навчання не в змозі задовольнити потреби людей у навчанні. Навчання, що будується на основі жорстко затверджених програм, не відповідає сучасним вимогам до освіти. Виникає потреба в нових гнучких освітніх структурах і технологіях, які здатні вчасно, якісно і адекватно надавати освітні послуги [7, с. 583].

Як зазначає О. Лазоренко, часто у традиційній системі освіти людина, яка вважала, що отримала блискучу освіту, опиняється у ситуації, коли отримані знання застарівають, а сучасні вимоги працедавця вимагають поглиблення існуючих знань або набуття нових знань та навичок. У цьому випадку, людина звертається до нетрадиційних форм освіти, до неформального та інформального навчання, щоб поглибити знання, набуті нові навички тощо [8]. Думку О. Лазоренко підтримують дослідниці Е. Гусейнова та Ю. Лук'янова. На їхню думку, освіта більше не може обмежуватися кількома роками чи навіть десятиліттями на початку життя людини, адже оновлення інформації вимагає постійного навчання і самовдосконалення, що одним із наслідків глобалізації та інформатизації є розвиток неперервного навчання разом із формуванням суспільства знань [9].

Сьогодні в світі створюється єдиний освітній простір для демократичної освіти, що

базується на засадах нової філософії освіти, яка відстоює самостійне мислення особистості, її готовність прийняти думки іншого, чому сприяє неформальна та інформальна освіта, яка забезпечує: подолання проблеми соціального і освітнього відчуження таких категорій населення як інваліди, переселенці; створення оптимальних умов для саморозвитку педагогів, які працюють з дорослим населенням; підтримку навчальної діяльності людей пенсійного віку.

Формальна освіта – це організація системи освіти на державному рівні, має затвердження програми та терміни навчання, відбувається в спеціальних закладах, які надають відповідні кваліфікації та посвідчення, що засвідчують здобуття певного рівня знань, вмінь, навичок. Неформальна освіта здійснюється поза межами освітніх закладів, вона не має будь-яких (вікових, часових, професійних, інтелектуальних) обмежень щодо учасників навчання. Хоч і не присуджує кваліфікацій, але корисна в певних номінаціях: сприяє розвитку проблеми підготовки персоналу для роботи з дорослим населенням; швидко реагує на потреби ринку праці, а також послуг, чим задовольняє вимоги дорослих учнів, роботодавців та робітників; вирішує проблеми дозвілля осіб похилого віку; використовує новітні технології навчання, що може використовуватись формальною освітою.

Інформальна освіта – це здобуття знань, умінь упродовж життя, хоча і у формі життєвого досвіду.

Неформальна освіта, хоча вона і не обов'язкова, хоч її програми і отримання кваліфікації визнаються органами освіти, державою, але вона слугує добрим доповненням до формальної освіти в навчанні упродовж життя, в освіті дорослих швидко реагує на потреби ринку праці, сприяючи розвитку проблеми підготовки персоналу для роботи з дорослим населенням тощо.

Асамблея Ради Європи розробила рекомендації «Про неформальну освіту» (2000 р.), в якій підтверджується, що неформальна освіта є важливою частиною неперервного навчання [10]. Як зазначає Г. Шевченко, неформальна освіта – будь-яка освітня діяльність, організована поза формальною освітою. Вона доповнює формальну освіту, забезпечуючи те освоєння умінь і навичок, які необхідні для соціально і економічно активного громадянина країни, що він міг інтегруватися в суспільство і на ринку праці [7, с. 583]. Тому-то світовою тенденцією сьогодення є рух до зближення та взаємодоповнення формальної і неформальної освіти. До того ж, у Меморандумі Європейської комісії 2000. Рекомендація 1437 (2000) про неформальну освіту зазначено: «Континуум неперервної освіти робить неформальну і формальну освіту рівноправними учасниками процесу навчання» [11].

Сучасні світові тенденції зумовлюють необхідність удосконалення форм освіти (формальної, неформальної, інформальної), що забезпечують підготовку фахівців для роботи з дорослим населенням з метою впровадження нових технологій, оновлення змісту постійного навчання дорослих студентів, адже в умовах формування ринку праці нові технології, нові спеціальності, безробіття спричиняють поступове зростання значення форм освіти, особливо неформальної – позашкільної освіти, що реалізується у формі курсів, тренінгів, семінарів [12].

Надаючи особливого значення неформальній освіті як освіті дорослих, освіті впродовж життя, В. Андрущенко вказує на те, що неформальна освіта виникла як своєрідна відповідь на інформаційний бум, що посилюються. Відсутність швидкої реакції на цей виклик спричинить деградацію особистості, а відтак і суспільства загалом, призведе до зниження інтелектуального капіталу і конкурентоспроможності національної економіки [13, с. 5–9].

Вчений Ф. Кумбс вважає, що неформальна освіта – це організована діяльність поза формальною системою, яка відбувається окремо або як частина ширшої діяльності і має цілі навчання [14, с. 55].

Як видно із зазначеного, протягом останніх десятиліть розробкою поняття «неформальна освіта» займаються дослідники різних країн. І це не дивно, адже результати неформальної освіти доповнюють формальну освіту, сприяють підготовці вчителів, які навчають доросле населення, сприяють підвищенню їхнього професійного рівня.

Значну роль підготовці викладачів до роботи з інструкторами, тренерами, які безпосередньо працюють із дорослим населенням з метою підвищення їхнього рівня кваліфікації, а отже, й – якості випускаємої ними продукції, приділяє О. Лазоренко в роботі «Філософія освіти дорослих у контексті практичної парадигми життєвого навчання: європейський приклад для України». Дослідниця звертає увагу на те, як особистісна система цінностей педагога впливає на те, у який спосіб підготовлений ним тренер чи-то інструктор у процесі здійснюваного формального чи неформального навчання вивчить дорослих людей, а також як він взаємодіє із своїми дорослими учнями. При цьому значну увагу О. Лазоренко приділяє етичним діям викладачів, які вона вважає надзвичайно важливими в їхній роботі, адже особисті цінності впливають на наступне: викладач у процесі навчання підкреслює сильні сторони учнів або їхні недоліки; чи ставиться він до учнів однаково, незалежно від гендеру, віросповідання, від національного чи етнічного походження; чи вірить він у те, що дорослі можуть навчатися незалежно від віку, від

попередньо отриманої освіти, набутого досвіду [15, с. 259]. Дослідниця звертає увагу й на те, що викладач у системі освіти дорослих має враховувати хто є замовником такої підготовки, в якості яких можуть бути: роботодавці, професійні асоціації, громадські організації, державні служби зайнятості тощо. При виконанні відповідного замовлення викладачі повинні враховувати цілі дорослих і пам'ятати, що проблеми в процесі навчання можуть виникати, коли цілі дорослих учнів і замовників навчання різняться між собою або й протилежні. Ми вважаємо, що в період підготовки фахівців до роботи з дорослими на такі моменти потрібно звертати увагу, щоб запобігти недоречностей, які можуть виникнути в їхній роботі та їхніх дорослих учнів.

Створюються нові можливості для неформальної освіти дорослих. Зазначаємо, що значну роль у розвитку освіти дорослих відіграє європейська провідна неурядова організація в системі освіти дорослих – Європейська Асоціація з освіти дорослих (European Association of Adult Education – ЕААЕ), завданням якої є популяризація освіти дорослих та забезпечення доступу всіх бажаючих до неформальної освіти дорослих. Її членами є 137 організацій із 44 країн Європи, вона представляє інтереси 60 млн дорослих учнів Європи. Слід зазначити, що освіта дорослих, й зокрема НФО, може стати у певній мірі інструментом у вирішенні викликів, які постали перед Європою, в тому числі й перед Великою Британією: соціальна нерівність, демографічні процеси, безробіття; загострюють потребу у нових навичках та компетенціях працівників і зростаючі цифрові технології в усіх сферах діяльності. З огляду на зазначені виклики, зусиллями ЕАОД було створено документ: Маніфест з освіти дорослих у XXI ст. (Manifesto for Adult Learning in the 21st), який разом з неурядовою організацією в системі ОД ЕААЕ сприяє: підготовці викладачів для навчання на робочому місці, усуненню прогалин у цифрових знаннях населення; створенню умов для економічного розвитку; набуттю навичок, необхідних для життя; урівненню прав і статусу різних груп населення; мігрантам успішно соціалізуватися; боротьбі з бідністю; наданню інформації, майданчиків для дискусій та простору для творчості [15].

Європейська комісія, оцінюючи виконання Лісабонської стратегії, також зазначає, що високоосвічені люди в 6 разів більше залучені до неперервної освіти, ніж люди з нижчим рівнем освіти. Найбільші відмінності в залученні дорослих залежно від типу освіти спостерігаються в Данії, де 24,8% дорослих залучені до неформальної освіти і лише 5,4 % – до формальної, а у Великій Британії частка дорослих, залучених до неформальної освіти, перевищує частку залучених до формальної освіти на 12,1 % [17, с. 12].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, освіта дорослих, в тому числі й неформальна освіта, може вплинути на різні сфери діяльності людини, суспільства, і для цього створюються нові можливості.

Із зазначеного витікає, що такі форми освіти як формальна, неформальна та інформальна, які мають риси взаємодоповнення, взаємопроникнення організаційних структур системи освіти, разом полегшують розв'язання проблеми підготовки персоналу для роботи з дорослим населенням, сприяють підвищенню якості роботи на підприємстві, адже неформальна освіта швидко реагує на потреби ринку праці, у зв'язку з чим усуваються бар'єри у оволодінні новими технологіями, завдяки чому можна швидше сформувати високий інтелектуальний капітал, який відіграє ключову роль в економіці. Неформальна та інформальна освіта застосовує новітні технології, методи, які може використовувати формальна освіта, на що буде зосереджено увагу в подальших дослідженнях.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Кремень В. (2007) Нові вимоги до освіти та її змісту. Виклик для України: розробка рамкових основ змісту (націо-нального курикулуму) загальної середньої освіти для 21 століття: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Рівний доступ до якісної освіти», 26–27 черв. 2007 р., м. Київ. К.: ТОВ УВПК «Ексоб». 3–10.
2. Кучай О.В. (2014) Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів засобами мультимедійних технологій у вищих навчальних закладах Польщі / за ред. А.І. Кузьмінського. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А. 361 с.
3. Актуальные вопросы современного образования: монография / под ред. Д.Ю. Трушнікова. Тюмень: ТюмГНГУ, 2010.
4. Програма «Освіта дорослих». URL: <http://www.uarp.org/1349019145>
5. Ніколенко Л. (2016) Науково-методичний супровід формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/1_2016/%D0%9D%D0%98%D0%9A%D0%9E%D0%9B%D0%95%D0%9D%D0%9A%D0%9E.pdf
6. Recognition of Non-formal and Informal Learning. URL: <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/44600408.pdf>
7. Шевченко Г.П. (2008) Неформальна освіта. Енциклопедія освіти [головний ред. В. Г. Кремень]. К.: Хрінком Інтер. 583–584.
8. Лазоренко О. (2013) Неформальна освіта дорослих в Україні у проєктних розвідках. URL: <https://www.eastbook.eu/ua/2013/02/19/neformalna-osvita-dorosluh-v-ukraini/>
9. Гусейнова Е.І., Лук'янова Ю. М. (2012) Неформальна освіта як важливий елемент безперервної освіти. URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2012/Pedagogica/4_106261.doc.htm
10. Рекомендації Асамблеї Ради Європи 1437 Про неформальну освіту, 2000. URL: <http://coe.kiev.ua/bul/bul9/text30htm>.
11. Меморандум Європейської Комісії 2000. Рекомендація 1437 (2000) Про неформальну освіту.

URL: <http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/MemorandumEng.pdf>.

12. Естетичні та етичні чинники розвитку професійного досвіду викладачів вищих педагогічних навчальних закладів: монографія / Г.І. Сотська, С.О. Соломаха, Н.С. Гомеля, М.П. Вовк, Ю.В. Грищенко, Н.О. Філіпчук, Т.В. Котирло; за ред. С.В. Коновець, М.М. Солдагенко. Київ: ППОД, 2016.
13. Андрущенко В. (2013) Філософія неформальної освіти: проблеми та перспективи розвитку. Вища освіта України. 4. 5–9.
14. Плинокос Д.Д. (2016) Неформальна освіта: теоретичні аспекти і наукові підходи. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 29. 53–60
15. Лазоренко О. (2011) Філософія освіти дорослих в контексті практичної парадигми по життєвого навчання: європейський приклад для України // Філософія освіти. 1–2. 255–266
16. Manifesto for Adult, learn in g in the 21st Century: European Association for the Education of Adults. URL: <http://univ.eaea.org/rmedia/policyadvocacy/manifesto/manifesto.pdf>.
17. Міщенко С.О. (2016) Зарубіжний досвід державного стимулювання щодо створення нових робочих місць. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 14. 237–242.

REFERENCES

1. Kremen', V. (2007). *Novi vymohy do osvity ta yiyi zmistu. Vykyk dlya Ukrainy: rozrobka ramkovykh osnov zmistu (natsio-nal'noho kurykulumu) zahal'noyi seredn'oyi osvity dlya 21 stolittya*. [New requirements for education and its content. Challenge for Ukraine: development of the framework of the content (national curriculum) of general secondary education for the 21st century]. Kyiv.
2. Kuchai, O.V. (2014). *Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv zasobamy mul'tymediynykh tekhnolohiy u vyshchykh navchal'nykh zakladakh Pol'shchi*. [Theoretical and methodological principles of training future primary school teachers by means of multimedia technologies in higher educational institutions of Poland]. Cherkasy.
3. *Aktual'nye voprosy sovremennoho obrazovannya: monografyya*. [Current issues of modern education]. Tyumen'.
4. *Prohrama «Osvita doroslykh»*. [Adult Education Program].
5. Nikolenko, L. (2016). *Naukovo-metodychny suprovid formal'noyi, neformal'noyi ta informal'noyi osvity doroslykh*. [Scientific and methodological support of formal, non-formal and informal adult education].
6. *Recognition of Non-formal and Informal Learning*. [Recognition of Non-formal and Informal Learning].
7. Shevchenko, H.P. (2008). *Neformal'na osvita*. [Non-formal education].

8. Lazorenko, O. (2013). *Neformal'na osvita doroslykh v Ukraini u proektnykh rozvidkakh*. [Non-formal adult education in Ukraine in project intelligence].
9. Huseynova, E.I., Luk'yanova, YU. M. (2012). *Neformal'na osvita yak vazhlyvyi element bezpererвної osvity*. [Non-formal education as an important element of continuing education].
10. *Rekomendatsiyi Asambleyi Rady Yevropy 1437 Pro neformal'nu osvitu*. [Recommendations of the Assembly of the Council of Europe 1437 On non-formal education].
11. *Memorandum Yevropeys'koyi Komisiyi 2000*. [Memorandum of the European Commission 2000].
12. *Estetychni ta etychni chynnyky rozvytku profesijnogo dosvidu vykladachiv vyshchykh pedahohichnykh navchal'nykh zakladiv*. [Aesthetic and ethical factors of development of professional experience of teachers of higher pedagogical educational institutions]. Kyiv.
13. Andrushchenko, V. (2013). *Filosofiya neformal'noyi osvity: problemy ta perspektyvy rozvytku*. [Philosophy of non-formal education: problems and prospects for development].
14. Plynokos, D.D. (2016). *Neformal'na osvita: teoretychni aspekty i naukovy pidkhody*. [Non-formal education: theoretical aspects and scientific approaches]. Kirovohrad.
15. Lazorenko, O. (2011). *Filosofiya osvity doroslykh v konteksti praktychnoyi paradyhmy po zhyttyevoho navchannya: yevropeys'kyy pryklad dlya Ukrainy*. [Philosophy of adult education in the context of a practical paradigm for lifelong learning: a European example for Ukraine].
16. *Manifesto for Adult, learn in g in the 21st Century: European Association for the Education of Adults*. [Manifesto for Adult, learn in g in the 21st Century: European Association for the Education of Adults].
17. Mishchenko, S.O. (2016). *Zarubizhnyy dosvid derzhavnogo stimulyvannya shchodo stvorennya novykh robochykh mist'*. [Foreign experience of state incentives for job creation].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ОРОС Ільдико Імріївна – доктор філософії, доцент, президент Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

OROS Ildiko Imriivna – Doctor of Philosophy, president of the Ferenc Rakoti II Transcarpathian Hungarian Institute.

Circle of scientific interests: professional training of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 07.04.2022 р.

АНОТАЦІЇ

БЖУЗИ Гжегож, БІДА Олена Анатоліївна. ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті конкретизовано ряд ідей гуманізації освіти як основи формування гуманістичної спрямованості особистості майбутнього вчителя початкової школи. З'ясовано причини забезпечення формування гуманістичної спрямованості майбутнього вчителя початкової школи, розкрито можливості розвитку гуманістичної спрямованості майбутніх фахівців. Виявлено різні підходи до розуміння сутності гуманізації. З'ясовано, що структура гуманістичної спрямованості майбутнього вчителя початкової школи включає в себе такі компоненти: доброзичливість; емпатійне розуміння; комунікативність; толерантність; професійний оптимізм. Виокремлено принципи цього процесу.

Ключові слова: гуманістична спрямованість, особистість, майбутній фахівець, професіоналізм, гуманізація системи освіти, вчитель початкової школи.

BRZUZY Grzegorz, BIDA Olena Anatoliivna. FORMATION OF HUMANISTIC ORIENTATION IN FUTURE SPECIALISTS

The article specifies a number of ideas for the humanization of education as a basis for the formation of the humanistic orientation of the future primary school teacher. The reasons for ensuring the formation of the humanistic orientation of the future specialist are clarified, the possibilities of the development of the humanistic orientation of future primary school teachers are revealed. Different approaches to understanding the essence of humanization are revealed: as humanitarian training and mastering of humanitarian knowledge, as expansion of humanitarian knowledge, as stimulation of students' aspirations to humanitarian knowledge. The humanistic orientation of the future primary school teacher is determined as a leading professional quality, which directs the actions of the manager to make administrative decisions about the personality of the subordinate from a humanistic position.

It was found that the structure of the humanistic orientation of the future primary school teacher includes the following components: friendliness as an a priori positive attitude towards the employee; empathic understanding taking into account the individual characteristics of employees, partners, colleagues; communicativeness as the ability to establish and maintain contacts and influence people; tolerance as tolerance for individuality, opinions, lifestyle of employees, non-categorical judgments; professional optimism as a belief in human potential; knowledge of norms and rules of professional ethics, which includes justice as an objective assessment of work and discipline, moral assessment and self-assessment of behavior, the formation of stereotypes of moral behavior.

The formation of a humanistic orientation is impossible without the application of specific principles of this process. There are four such principles: the principle of individual approach to the student's personality, active independent activity of the student, reflective vision of professional activity and the principle of activity approach.

Keywords: humanistic orientation, personality, future specialist, professionalism, humanization of the education system, primary school teacher.

БОНДАР Тамара Іванівна, САДОВА Ірина Ігорівна. РІВНІ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УКРАЇНІ ТА США: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті запропоновано компаративний аналіз рівнів супроводу в інклюзивному процесі дітей з особливими освітніми потребами в Україні та США. Вивчено вітчизняні нормативно-правові документи в галузі інклюзивної освіти, зокрема новий «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти», «Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», «Положення про інклюзивно-ресурсний центр» тощо. Описано основні механізми успішного й ефективного впровадження інклюзивного освітнього процесу за кордоном.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта, рівні підтримки, перший рівень супроводу, багаторівнева система підтримки, реакція на втручання.

BONDAR Tamara Ivanivna, SADOVA Iryna Ihorivna. LEVELS OF SUPPORT FOR CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN UKRAINE AND THE USA: A COMPARATIVE ASPECT

The article offers a comparative analysis of the tier support system used to ensure the right to quality education of children with special educational needs in Ukraine and the United States. Acts and orders related

to the inclusive education were studied, in particular, the new Procedure for the organizing inclusive education in general secondary schools, Regulations on the psychological and pedagogical support team for children with special educational needs in general secondary and preschool education, Regulations on inclusive resource center, etc.

The main mechanisms that proved to be successful and effective in providing inclusive educational setting in the USA are described. The main features and differences in ensuring the right to education for children with special educational needs in Ukraine and the United States are identified. It is noted that both education systems use a tier approach to render support of children with special educational needs. Approaches to organizing the first-tier support for children with learning difficulties in the analyzed countries are compared; the authors recommend that the term first tier of support should be differentiated from other levels. Recommendations for the development of an effective multitier system of child support in Ukraine have been formulated.

The importance of extrapolating the U.S. experience in implementing a three-tier support system to prevent placing a child with disabilities in special education services was emphasized. The authors recommend that there should be an inclusive resource center in every Ukrainian school so that competent special education teachers could assist in providing quality psychological, pedagogical and correctional support. The importance of strengthening the responsibility of Ukrainian teachers for students' whose academic achievements are failing is stated. Provisions on the comparative analysis of mechanisms to encourage teachers to perform the functions outlined in job descriptions have been further developed.

It is necessary to expand the system of educational services, to organize resource centers in schools of Ukraine, where competent specialists will be able to implement psychological-pedagogical and correctional-developmental support. The necessity of increasing the responsibility of pedagogical workers in Ukraine for the educational achievements of students, the introduction of an assistant teacher of the first and second grades in the educational institution was stated. The criterion for such an innovation in Ukraine should not be the enrollment of a child with special educational needs in an inclusive class, which has the conclusion of an inclusive resource center and the recommended level of support, but awareness of the importance of education for state development.

Keywords: children with special educational needs, inclusive education, support tiers, first level of support, multier support system, response to interventions.

БРИЛІН Борис Андрійович, БРИЛІНА Валентина Людвігівна. ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.

У статті проаналізовано основні дидактичні аспекти активізації музично-творчої діяльності студентів мистецьких спеціальностей. Розкрито сутність поняття «музична творчість» та етапи художньої творчості особистості. Проаналізовано науково-методичні праці з даної проблеми та виявлено потребу у впровадженні предметів естетичного циклу задля позитивного результату в галузі музичної творчості. Розглянуто та проаналізовано основні види музично-творчої діяльності та специфічні особливості формування музичної творчості. Розглянуто та обґрунтовано передумови успішної музично-творчої діяльності: естетичні, психологічні, музикознавчі, педагогічні. Зазначено, що дидактичні аспекти активізації музичної творчості студентів включає три основних рівні: репродуктивний; асоціативно-комбінований; творчо-конструктивний, а дидактичний процес забезпечується застосуванням диференційованої системи методів і засобів педагогічного керівництва.

Ключові слова: музично-творча діяльність, дидактичні аспекти, студенти мистецьких спеціальностей, художня творчість, компоненти.

BRYLIN Borys Andriyovych, BRYLINA Valentyna Ludvigivna. DIDACTIC ASPECTS OF ACTIVATION OF MUSIC AND CREATIVE ACTIVITY OF STUDENTS OF ART SPECIALTIES.

The article analyzes the main didactic aspects of activating the musical and creative activities of students of art specialties. The essence of the concept of "musical creativity" and the stages of artistic creativity of the individual are revealed. The specifics of musical creativity of the future teacher and its leading components are considered. Scientific and methodical works on this problem are analyzed and the need for the introduction of subjects of the aesthetic cycle for a positive result in the field of music is identified. The necessity of choosing artistically expedient means of performing expression and finding ways of technical improvement in the process of creation is substantiated. The main aspects of musical language as a means of cognition of music are considered. The types of creative ideas based on life phenomena related to the ways of expressing musical language are identified. Attention is paid to the formation of performing skills, the essence of performing thinking, which indicates the level of aesthetic culture of the musician. The main types of musical and creative activity (listening, perception, performance, composition) and specific features of the formation of musical creativity are considered and analyzed. The importance of musical inclinations of the personality is substantiated: mood sense, ability to auditory representation and musical-rhythmic sense. It is determined

that didactic aspects of creativity activation are connected with musical-image modeling, skills to apply knowledge and successfully implement them in new types of practice. The preconditions of successful musical and creative activity are considered and substantiated: aesthetic, psychological, musicological, pedagogical. It is determined that the state of the installations of musical creativity includes: construction of a musical work in the mind of the musician; perfect performance under the influence of musical text; emotional state in the process of execution. It is noted that didactic aspects of activating students' musical creativity include three main levels: reproductive; associative-combined; creative and constructive, and didactic process is provided by the use of a differentiated system of methods and tools of pedagogical guidance.

Keywords: musical and creative activity, didactic aspects, students of art specialties, artistic creativity, components.

КОЦАН Василь Васильович. НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ АСПЕКТ МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ (НА ПРИКЛАДІ УЖГОРОДСЬКОГО СКАНСЕНУ)

Стаття присвячена навчально-виховному аспекту експозицій ужгородського скансену. Автором визначено роль музейної експозиції у вивченні та популяризації традиційних народних ремесел і промислів Закарпаття, описано різні види робіт з учнівською та студентською аудиторією – виставкові заходи, різновиди екскурсій, робота з родинним колом, уроки, підтримка дітей з обмеженими фізичними особливостями.

Ключові слова: музей, музейна експозиція, освітній простір, народні ремесла, виставки, екскурсії.

KOTSAN Vasyi Vasylovych. EDUCATIONAL ASPECT OF THE MUSEUM EXHIBITION IN THE EDUCATIONAL SPACE (ON THE EXAMPLE OF THE UZHGOROD SCANSEN)

The article is devoted to the educational aspect of the exhibitions of the Uzhhorod open-air museum. The author identifies the role of the museum exposition in the study and promotion of traditional folk crafts and crafts of Transcarpathia, describes various types of work with students – exhibitions, types of excursions, work with family, lessons, support for children with disabilities.

The permanent open-air exposition of the Uzhhorod open-air museum has come a long way. Its improvements and additions continue at the present stage. Today it is a holistic ensemble consisting of the best examples of folk wooden construction, tools and household items, which are invaluable sources for studying the cultural heritage of Transcarpathia.

The museum can be considered as a training base, which is necessary for the practical mastery of children of different types of material and spiritual culture. Familiarity with folk architecture, costume, embroidery, tools and other authentic monuments of folk life in combination with the museum atmosphere deepens and complements the previously acquired knowledge, helps to consolidate the theoretical material. The use of pedagogical techniques in revealing the voluminous information potential of the museum helps children to assimilate the proposed material, at the same time engages them in the cultural heritage of society, educates museum culture.

The exposition in ethnographic museums is an important place for cultural, educational and educational work. Along with traditional forms and methods developed over many years of practice, museums actively involve preschoolers, students, families and other categories of visitors in learning about cultural heritage, offering innovative programs, non-traditional forms and modern methods to build an active dialogue between children and art and interaction with each other. In this regard, the Transcarpathian Museum of Folk Architecture and Life has many developments, which are embodied by researchers in interesting projects and programs. Their further development and improvement is one of the key tasks in attracting visitors to the museum. All this, of course, is based on the work of museum staff, thereby expanding the prospects of their scientific interests.

Keywords: museum, museum exposition, educational space, folk crafts, exhibitions, excursions.

КУЗЬМІНСЬКИЙ Анатолій Іванович. ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

У статті показано передовий педагогічний досвід який є важливим чинником, підвищення педагогічної майстерності, розвитку творчої ініціативи вчителя, невичерпним джерелом нового і прогресивного.

Педагогічні вміння викладача розділено на такі групи: гностичні вміння; проєктивні вміння; конструктивні; комунікативні; організаторські; креативні (творчі) вміння. З'ясовано, які вміння викладача і яким чином виявляються в підготовці й проведенні навчальних занять.

Ключові слова: передовий педагогічний досвід, педагогічні вміння викладача, якості педагога, педагогічна майстерність, заклади вищої освіти.

KUZMINSKYI Anatoliy Ivanovych. USE OF ADVANCED PEDAGOGICAL EXPERIENCE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.

One of the important components of the renewed paradigm of education is the teaching of students creative thinking, ability to learn, conscious choice of performance goals. The formation of the qualities of a teacher to realize these tasks is called pedagogy, its derivatives: pedagogical psychology, the basis of pedagogical skill, the basis of vocational and pedagogical culture, comparative pedagogy.

The advanced pedagogical experience is shown which is an important factor, increase of pedagogical skill, development of creative initiative of the teacher, inexhaustible source of new and progressive.

Pedagogical skills of the teacher are divided and the following groups: gnostic skills – the ability of cognitive and analytical content; projective skills – ability to predict, to create an object as a certain integrity in the imagination, to determine the forecast of professional activity; constructive – the ability to create a real model of planned activity; communicative – ability to communicate with listeners; Organizational skills – the ability to implement a plan of activity; creative (creative) skills. It is found out what skills of the teacher and how they are manifested in the preparation and conducting of the training session.

Keywords: advanced pedagogical experience, pedagogical skills of the teacher, teacher's quality, pedagogical skill, institutions of higher education.

КУЧАЙ Олександр Володимирович. МУЛЬТИМЕДІЙНА ОСВІТА У СТАНОВЛЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті проаналізовано роль мультимедійної освіти у становленні інформаційного суспільства. Кваліфіковано інформаційну сферу і як окремий сектор економіки, і як чинник модернізації освіти. Окреслено сутність терміна «інформаційне суспільство». Виникнення й розвиток інформаційного суспільства зумовлюють широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті, що вмотивовано багатьма чинниками, які розкрито у статті.

Охарактеризовано різноманітні способи застосування мультимедіатехнологій в освітньому процесі. Виокремлено три способи реалізації мультимедійної освіти, адаптовані до рівня розвитку дітей та їхніх інтелектуальних можливостей.

Ключові слова: мультимедійна освіта, інформаційне суспільство, інформаційна сфера, модернізація освіти, чинники, розвиток дітей, інформаційно-комунікаційні технології.

KUCHAI Oleksandr Volodymyrovych. MULTIMEDIA EDUCATION IN THE FORMATION OF THE INFORMATION SOCIETY

The article analyzes the role of multimedia education in the formation of the information society.

The information sphere is qualified both as a separate sector of the economy and as a factor in the modernization of education. The essence of the term «information society» is outlined. The phrase «information society» refers to the society in which information becomes a commodity, it is interpreted as a special intangible, equilibrium or the most valuable of material goods.

Informatization of society is defined as a global social process, the feature of which is that the dominant activity in the field of social production is the collection, accumulation, production, processing, storage, transmission and use of information. The emergence and development of the information society determine the widespread use of information and communication technologies (ICT) in education, which is motivated by many factors that are disclosed in the article.

The restructuring of the world economic and political order, especially in Europe, requires, among many other changes, the introduction of new content and methods of teaching. It is the use of ICT that helps change the content of education. Information technology has a powerful impact on the development of students, serving as a tool of communication and socialization of young people. Information technologies affect the methods of work, cooperation, communication, learning methods. Currently, teachers are required to develop multimedia competencies and teach students in this area. The task of the teacher is to help students understand how to use information in everyday life, as well as to expand their knowledge. The more interesting the information, the more willingly the student assimilates it.

Standards of teacher training for the use of multimedia technologies regulate the competencies of the following components: multimedia technologies as part of the educational process; use of ICT in education; application of multimedia technologies as didactic material in the field of education.

The use of multimedia technologies in the educational process helps to acquire knowledge and skills in the field of their own training. Knowledge and skills are applied at three stages characteristic of learning: planning the way of using multimedia technologies in teaching and students' own work; organization of the method of introducing resources and tools into the learning process; assessing the impact of multimedia technologies on improving the effectiveness of teaching and education.

Various ways of using multimedia technologies in the educational process are described. There are three ways to implement multimedia education, adapted to the level of development of children and their intellectual abilities.

Keywords: *multimedia education, information society, information sphere, modernization of education, factors, children's development, information and communication technologies.*

КУЧАЙ Тетяна Петрівна. ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

У статті розглядаються педагогічні погляди Г. Сковороди, які тісно пов'язані з його етичними і соціальними поглядами. Вивчення творчої спадщини народного філософа і вчителя Г. Сковороди дає можливість торкнутися витоків української педагогічної майстерності, заснованої на невмируючих традиціях народної педагогіки, що їх постійно використовував у своїй творчості Г. Сковорода. Наслідуючи українську національну традицію, просвітитель закликав виховувати у дітей людяність, чесність, справедливість, скромність, щирість, вдячність, працелюбство, повагу до Батьківщини, любов до Бога, життєрадісне ставлення до життя, віру в краще майбутнє.

Ключові слова: *педагогічні погляди Г. Сковороди, соціальні погляди, творча спадщина, народний філософ і вчитель, педагогічна майстерність, традиції народної педагогіки.*

KUCHAY Tetyana Petrovna. PEDAGOGICAL VIEWS OF GRIGORY SKOVORODA

The article considers the pedagogical views of G. Skovoroda, which are closely related to his ethical and social views. He admired the humanism of the ancient world, always held man high. The purpose of education, according to Skovoroda, is to form a thinking, educated, sensitive person through self-knowledge.

He was one of the first in Ukrainian pedagogy to draw attention to the personality of the teacher, put forward requirements for his professionalism. Hryhoriy Skovoroda's thoughts on the system of national education and upbringing, his approaches to the teacher's personality as a bearer of spiritual and moral values of the Ukrainian people are the basis where the ideas of pedagogical skill began.

G. Skovoroda considered pedagogical skill to be an important quality of a teacher. He invested two positions in it: the ability to organize the educational process and direct it to the comprehensive development of personality.

G. Skovoroda believed that education should begin before the birth of a child. Hence a number of instructions to parents on how they should behave so that their generation is healthy, capable, talented. G. Skovoroda valued conversations and moral advice, but believed that you need to teach not only by word but also by all his behavior.

Following the Ukrainian national tradition, the educator called for educating children in humanity, honesty, justice, modesty, sincerity, gratitude, diligence, respect for the Motherland, love of God, cheerful attitude to life, faith in a better future.

The study of the creative heritage of the folk philosopher and teacher G. Skovoroda makes it possible to touch upon the origins of Ukrainian pedagogical skill, based on the immortal traditions of folk pedagogy, which G. Skovoroda constantly used in his work.

Keywords: *pedagogical views of G. Skovoroda, social views, creative heritage, folk philosopher, teacher, pedagogical skills, traditions of folk pedagogy.*

МАРУСИНЕЦЬ Мар'яна Михайлівна. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

У статті здійснено спробу дослідити процес формування комунікативних здібностей майбутніх фахівців галузі культури і мистецтв в умовах культурно-освітнього середовища. Обґрунтовано комунікативні знання, вміння і навички майбутніх фахівців галузі культури і мистецтв, визначено відсоток респондентів за трьома рівнями сформованості комунікативних здібностей студентів закладу вищої освіти мистецького спрямування.

Ключові слова: *комунікативні здібності, майбутні фахівці культури і мистецтв, знання, уміння і навички, культурно-освітнє середовище, художньо-творчий процес.*

MARUSYNETS Maryana Mykhailivna. FORMATION OF COMMUNICATIVE ABILITIES OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF CULTURE AND ARTS

The article attempts to investigate the process of formation of communicative abilities of future specialists in the field of culture and arts in the cultural and educational environment. The communicative knowledge, skills and abilities of future specialists in the field of culture and arts are substantiated, the percentage of respondents at three levels of formation of communicative abilities of students of the institution of higher education of art aspiration is determined.

Communicative abilities of future specialists in the field of culture and arts are developed and formed in the process of artistic and creative activities in the student environment. For successful organization of cultural-educational and concert-performing activities it is necessary to interact with the environment, establish good

relations with comrades, adapt to interpersonal contacts and comrades who participate in them, correctly perceive and evaluate them and their actions.

To do this, students must have communicative knowledge, skills and abilities. Knowledge of the peculiarities of the communication process and the necessary qualities of personality allow future professionals in the field of culture and arts to navigate in communicative situations, to predict their behavior. However, knowledge alone is not enough, it is necessary to develop and consolidate communicative skills based on them.

The study of the process of formation of communicative abilities of future specialists in culture and arts proves that a significant percentage of young people are able to communicate with participants in the cultural and educational process, can defend their position, contact with classmates and teachers. One third of respondents are interested and motivated to further develop communicative relations and the formation of relevant abilities. However, a small percentage of respondents are passive in communicating with peers and teachers.

Keywords: communicative abilities, future specialists of culture and arts, knowledge, skills and abilities, cultural and educational environment, artistic and creative process.

МОЗГАЛЬОВА Наталія Георгіївна, МАРТИНЮК Анна Анатоліївна. ЗНАЧЕННЯ ДОІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ПЕРІОДУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МУЗИКИ

У статті розглядається питання доінструментального періоду та його значення для учнів, що вивчають музичне мистецтво. З'ясовано, що музика є засобом формування естетичних та моральних якостей учнів. Навчання музики слід починати з раннього віку (4-х років) та обирати форми роботи на занятті, які спрямовані на розвиток здібностей учнів, навиків співу, розвитку метроритму. Доінструментальний період навчання є необхідним для подальшої роботи з інструментальної підготовки та вивчення музичної грамоти. Він охоплює різні види музичної діяльності, а саме розвиток навичок інтонування, відчуття ритму, музичної пам'яті, підвищує інтерес дітей до навчання.

Ключові слова: навчання музики, доінструментальний період.

MOZGALYOVA Natalia Georgievna, MARTYNIUK Anna Anatoliivna. THE IMPORTANCE OF THE PRE-INSTRUMENTAL PERIOD IN THE PROCESS OF MUSIC LEARNING

The importance of music education for preschool children is a topical issue today. It is proved that teaching children music should start at an early age (4 years). According to domestic and foreign scholars, this period is the best time to develop students' musical abilities. It should be noted that learning to play musical instruments should be preceded by pre-instrumental training, which will be the basis for further education in children's music school. Since this issue is still poorly understood in domestic pedagogy, it is advisable to analyze it.

The article considers the issue of the pre-instrumental period and its significance for students studying music. Music has been found to be a means of shaping students' aesthetic and moral qualities. Learning music should start at an early age (4 years) and choose forms to do in the classroom, which are aimed at developing students' abilities, singing skills, development of metrorhythm. Pre-instrumental period of study is necessary for further work on instrumental preparation and study of musical literacy. It covers various types of musical activities, namely the development of intonation skills, sense of rhythm, musical memory, increases children's interest in learning.

In the pre-instrumental period, it is important to use visual teaching methods that involve the use of graphic images that promote better understanding and mastery of the material. These include demonstrations of music, tables, paintings, and colored cards to complete tasks. Here, technical means that make their demonstration possible become very important. These include an interactive whiteboard that allows you to illustrate pictures, videos; a computer that will allow audio illustration. Also such programs as Power Point, Microsoft Publisher allow the teacher to create presentations, videos that will accompany the study material during the lesson.

The use of interdisciplinary links, for example, with the fine arts, is quite promising in the pre-instrumental period, when students are asked to paint a picture while listening to music. This contributes to a better understanding of the work, the development of imagination, filling creative activities.

Keywords: music education, pre-instrumental period.

ОРОС Ільдико Імріївна. ФОРМАЛЬНА, НЕФОРМАЛЬНА ТА ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА У ПІДГОТОВЦІ ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

У статті з'ясовано, що освіта дорослих може впливати на різні сфери діяльності людини, суспільства, і для цього створюються нові можливості. Неформальна та інформальна освіта застосовує новітні технології, методи, які може використовувати формальна освіта. Значну роль у розвитку освіти дорослих відіграє європейська провідна неурядова організація в системі освіти дорослих – Європейська Асоціація з освіти дорослих (European Association of Adult Education – ЕААЕ), завданням якої є популяризація освіти дорослих та забезпечення доступу всіх бажуючих до неформальної освіти дорослих.

Ключові слова: формальна освіта, неформальна освіта, інформальна освіта, Європейська Асоціація з освіти дорослих, підготовка персоналу, система освіти дорослих.

OROS Ildiko Imriivna. FORMAL, NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION IN TRAINING PERSONNEL FOR ADULT EDUCATION SYSTEM

The article finds that adult education can affect different spheres of human activity and society, and for this purpose new opportunities are created. Informal and informal education uses the latest technologies, methods that formal education can use. Such forms of education as formal, informal and informal, facilitate the solution of the problem of training personnel to work with adults, contribute to improving the quality of work in the enterprise, because informal education responds quickly to the needs of the labor market, which eliminates barriers in mastering new technologies, which can quickly form a high intellectual capital, which plays a key role in the economy.

The European leading non-governmental organization in the adult education system, the European Association of Adult Education (EAAE), plays a major role in the development of adult education, whose task is to promote adult education and to ensure the access of all those wishing to engage in adult non-formal education.

Keywords: formal education, informal education, informal education, personnel training, adult education system.

ПОЛУБОЯРИНА Ірина Іванівна. УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ-МУЗИКАНТІВ НА ОСНОВІ ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА»

У статті розглянуто проблему удосконалення змісту освіти студентів-музикантів засобами вибіркових дисциплін, а саме дисципліни «Інклюзивна освіта». Розкрито доцільність її включення до каталогу вибіркових дисциплін, визначено деякі аспекти розвитку інклюзивної освіти в Україні; окреслено шляхи формування та розвитку моральних якостей майбутніх викладачів-музикантів в процесі їхньої професійної підготовки. Визначено психолого-педагогічні умови духовного розвитку студента-музиканта в процесі вивчення вибіркової дисципліни «Інклюзивна освіта».

Ключові слова: зміст освіти, студент-музикант, діти з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта.

POLUBOYARYNA Iryna Ivanivna. IMPROVEMENT OF THE CONTENT OF EDUCATION OF STUDENTS-MUSICIANS ON THE BASIS OF THE SELECTIVE DISCIPLINE «INCLUSIVE EDUCATION»

The article considers the problem of improving the content of education of music students by means of elective disciplines, namely the discipline «Inclusive Education». The expediency of its inclusion in the catalog of elective subjects is revealed, which consists in the obligatory realization of the right of people with special needs to education; provided by the state with inclusive education at all levels and lifelong learning. Some aspects of the development of inclusive education in Ukraine have been identified; the ways of formation and development of moral qualities of future teachers-musicians in the process of their professional training are outlined. The psychological and pedagogical conditions of spiritual development of a student-musician in the process of studying the elective discipline «Inclusive Education» are determined, namely: the humanistic orientation of the educational process, its quality; individualization of educational and professional activities; the presence of multifaceted social and value activities within the educational space; activation of self-improvement of moral «I»; self-determination of students; professional-psychological and moral culture of a music teacher; his professional and pedagogical skills; close cooperation between the educational institution and the family.

Keywords: content of education, student-musician, children with special educational needs, inclusive education.

ЧЕРКАСОВ Володимир Федорович. МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА УКРАЇНИ В РЕФЛЕКСІЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ

У статті розглянуто проблему становлення і розвитку музично-педагогічної освіти в рефлексіях вітчизняних науковців. З'ясовано, що формування музично-педагогічної думки відбувалося завдяки дослідженням вітчизняних вчених, з-поміж яких варто назвати Б.А. Бриліна, А.В. Козир, О.В. Лобову, Л.М. Масол, А.К. Мартинюка, О.В. Михайличенка, М.А. Михаськову, Г.Ю. Ніколаї, Н.А. Овчаренко, О.М. Олексюк.

Ключові слова: музично-педагогічна освіта України, музично-естетичне виховання, вчителі музичного мистецтва.

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Серія:
Педагогічні науки
Випуск 2

Редактор: Черкасов В.Ф.

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 25204-15144Р від 24.07.2022 р.
Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*

Друк з оригінал-макету замовника

Формат 60x84 $\frac{1}{8}$. Папір офсетний. Друк різнограф.
Ум. др. арк. 15,11. Тираж 300. Замовлення № ____.

Видавництво ТОВ «КОД»
25009, м. Кропивницький, вул. Соборна, 7а, тел./факс (0522) 322-326
Свідоцтво державного комітету інформаційної політики:
серія ДК № 995 від 24.07.2002 року.

Виготовлювач СПД ФО Лисенко В. Ф.
25028, м. Кропивницький, вул. Пацаєва, 14, корп. 1, кв. 101. Тел.: (0522) 322-326
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 3904 від 22.10.2010